

Admir HADROVIĆ

admir.hadrovic@arhivfbih.gov.ba

Sadida BALTA

sadzida.balta@gmail.com

Arhiv Federacije Bosne i Hercegovine

Stručni rad/Professional article

UDK/UDC: 930.25:331(497.6)616.9*Covid-19

ORGANIZACIJA I RAD ARHIVA FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE U VREMENU PANDEMIJE

Apstrakt: *Donošenjem Odluke o proglašenju nastanka stanja prirodne ili druge nesreće na teritoriji Bosne i Hercegovine od strane Vijeća ministara Bosne i Hercegovine na 5. vanrednoj sjednici, održanoj 17.3.2020. godine¹, sa pojavom koronavirusa (Covid-19) i prvog slučaja u Bosni i Hercegovini od 5. marta, postajemo svjedoci da se svakodnevni život i rad značajno mijenja u odnosu na naše navike i prakse i vjerovatno nas u budućnosti očekuje dosta promjena. Pandemijom bolesti Covid 19 prouzrokovane pojavom virusa SARS-CoV-2, bitno će početi uticati na sve sfere života i rada u cijelom svijetu tako i na poslovanje Arhiva Federacije Bosne i Hercegovine.*

Ključne riječi: *Koronavirus, Covid-19, arhiv, arhivska građa, registrature.*

ORGANIZATION AND WORK OF THE FEDERATION ARCHIVES OF BOSNIA AND HERZEGOVINA DURING THE PANDEMIC

Abstract: *By adopting the Decision on declaring the occurrence of a state of natural or other disaster on the territory of Bosnia and Herzegovina by the Council of Ministers of Bosnia and Herzegovina at the 05th extraordinary session, held on March 17, 2020. With the appearance of the Corona virus (Covid-19) and the first case in Bosnia and Herzegovina on March 5, we are witnessing that everyday life and work is changing significantly in relation to our habits and practices and we probably expect a lot of changes in the future. With the pandemic of Covid 19 disease caused by the SARS-CoV-2 virus, it will significantly begin to affect all spheres of life and work throughout the world, as well as the business of Archives of the Federation of Bosnia and Herzegovina.*

---

¹ „Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“, br. 18, Sarajevo 2020.

Key words: *Coronavirus, Covid -19, archive, archives, registries.*

Uvod

Kao i druge arhivske ustanove u Bosni i Hercegovini, tako i Arhiv Federacije Bosne i Hercegovine nailazi u svom radu na određene poteškoće. One se ogledaju prvenstveno u nedostatku stručnog kadra, zatim adekvatnog prostora za smještaj kao i nedostatku opreme za digitalizaciju arhivske građe. Svim ovim nedaćama se pridružila i situacija prouzrokovana pojavom koronavirusa COVID-19.

Po uputama Vlade Federacije Bosne i Hercegovine, formiran je krizni štab Arhiva Federacije Bosne i Hercegovine sa direktorom na čelu, čiji je zadatak bio da svakodnevno prati stanje, pojave, informacije, naredbe, poduzima određene mjere i osigura provođenje istih, svakodnevno informiše PRESS službu Vlade Federacije o bitnim parametrima.

Rad Arhiva morao se organizirati u skladu sa zaključcima i instrukcijama Vlade Federacije Bosne i Hercegovine, te naredbama i preporukama Federalnog ministarstva zdravstva, Zavoda za javno zdravstvo Federacije Bosne i Hercegovine i nadležnog Kriznog štaba, a sve u cilju osiguranja zaštite života i zdravlja zaposlenih. Tako je Krizni štab Arhiva Federacije Bosne i Hercegovine pristupio izradi dnevnih i sedmičnih aktivnosti uposlenika Arhiva, u skladu sa naredbama i preporukama većih nivoa

Vlada Federacije Bosne i Hercegovine je svojim zaključkom naložila, da se rad u Vladi Federacije Bosne i Hercegovine (FBIH), federalnim organima uprave, federalnim upravnim organizacijama i stručnim i drugim službama Vlade FBIH, organizuje u skladu sa odlukom rukovodioca. Shvativši ozbiljnost situacije, pristupilo se detaljnoj analizi i strukturi uposlenika Arhiva kako sa zdravstvenog, starosnog tako i sa socijalno-ekonomskog aspekta. Arhiv Federacije Bosne i Hercegovine ima 14 uposlenika, od toga je pet uposlenika preko 60 godina starosti. Samo to saznanje da će se pet uposlenika morati svrstati u kategoriju „posebne zaštite“, bio je izazov. Daljnjom analizom smo konstatali da, tri uposlenika koji nisu rizična grupa, imaju ili bračnog druga na poslovima od izuzetne važnosti u vrijeme pandemije, ili po dvoje djece do 6 godina starosti. Analizirajući dalje redovne poslove i zadatke koje je Arhiv Federacije Bosne i Hercegovine u svom planu rada predvidio, kao i obavezne aktivnosti po sili zakona (finansijske prirode, obaveze prema Vladi FBIH itd) shvatili smo da se moramo organizirati tako da osiguramo kontinuirano obavljanje djelatnosti sa preostalih 6 uposlenika koji će izvršavati sve redovne poslove, koji su vezani rokovima i koji bi svojim neizvršavanjem nanijeli određenu štetu.

Direktor Arhiva kao najodgovornija osoba, imao je težak zadatak pred sobom, jer je trebao izraditi krizni plan pripravnosti i odgovora na pojavu COVID-19. Sa jedne strane nepredviđene okolnosti i redovni zadaci, a sa druge reducirani ljudski kapaciteti. Prva preventivna mjera koju je trebalo organizovati

bila je upućivanje uposlenika iznad 60 godina starosti, s dijagnosticiranim hroničnim oboljenjima, na rad od kuće. Iako je rad Arhiva teško zamisliti odvojeno od depoa i registratura, tražili smo prednosti takvog rada, tj. sumirali smo zaostale poslove koji su iziskivali više posvećenosti, mirnije uvjete rada, čitanje i praćenje stručne literature, što će kasnije pokazati određene rezultate.

Obavljanje poslovnih aktivnosti, posebno sastanaka, trebalo je usmjeriti na ostale mogućnosti poslovne komunikacije, primjenom informatičko-komunikacijske tehnologije (putem konferencijskih poziva, e-maila, skypea i sl), te maksimalno reducirati poslovne sastanke, uz poštovanje svih propisanih preporuka Zavoda za javno zdravstvo FBiH.²

Komunikaciju sa strankama bilo je neophodno obavljati isključivo putem telefona i elektronski, putem e-maila, da se svi podnesci šalju putem pošte, te izbjegavanje neposrednog dolaska u prostorije Arhiva. U slučaju neodložne potrebe, stranke su se primale uz poštivanje higijensko-epidemioloških mjera i u što kraćem vremenu kontakta sa uposlenicima.

Svakodnevne mjere uključivale su uspostavu i provođenje redovne kontrole higijenskih i zdravstveno-tehničkih uslova u prostorijama i procesu rada, poštivanje distance od dva metra među uposlenima i primjenjivanja drugih načina obavljanja radnih zadataka koji neće ugroziti djelatnosti i radne procese, a omogućit će poštivanje higijensko-epidemioloških mjera.

Reorganizacija u pogledu radnog vremena, korištenje pauze tokom pandemije virusa korona (COVID 19), odazivanju pozivu rukovodioca u skladu sa mjerama koje su bile na snazi i u skladu sa potrebama obavljanja posla, kao podnošenje izvještaja rukovodiocu u elektronskom obliku, iziskivale su svakodnevne kontakte sa svim uposlenicima. I veoma bitno, za vrijeme organizacije rada u ovakvim okolnostima vodilo se računa da se ni u kojem obliku ne naruše prava radnika.

Organizacija rada Arhiva Federacije Bosne i Hercegovine u vrijeme pandemije

U skladu sa Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji u Arhivu Federacije Bosne i Hercegovine djeluju dva Sektora i to:

Sektor za zaštitu arhivske građe u Arhivu koji između ostalog obavlja stručne i druge poslove koji se odnose na: prijem, smještaj i kompletiranje arhivske građe; arhivističko sređivanje i stručnu tehničku obradu arhivske građe, te njeno čuvanje i održavanje; vodi evidenciju o preuzetoj arhivskoj građi; tehničko-tehnološku i fizičku zaštitu arhivske građe; izradu naučno-informativnih sredstava (vodiča, inventara, pregleda fondova i zbirki i slično); planiranje i provođenje mjera sigurnosti i zaštite arhivske građe; vođenje

² Vebisajt Vlade FBiH, 9.11.2020. <https://www.paragraf.ba/dnevne-vijesti/11112020/11112020-vijest2.html>. (Pristup: 9.11.2020).

evidencije o korisnicima i istraživačima arhivske građe; na zahtjev pravnih i fizičkih lica vrši istraživanje podataka i izdavanje uvjerenja iz arhivske građe koju posjeduje Arhiv; osigurava korištenje bibliotečke i arhivske građe u čitaonici Arhiva; obavlja istraživačku i izdavačku djelatnost; vrši pripremanje i replikaciju materijala za WEB prezentaciju Arhiva; organiziranje i prezentaciju tematskih i drugih izložbi arhivskih dokumenata i dr.³

Sektor za pravne, finansijske poslove i zaštitu građe van Arhiva vrši stručni nadzor nad radom, čuvanjem i zaštitom arhivske i registraturne građe van Arhiva; pruža savjetodavnu pomoć u radu registratura; vrši odabiranje arhivske građe iz registraturne građe u organima uprave, službama za upravu i drugim pravnim licima koja su pod stručnom nadležnošću Arhiva; vodi bazu podataka o svim registriranim stvaraocima i imaoocima arhivske i registraturne građe u Federaciji Bosne i Hercegovine koji su pod stručnom nadležnošću Arhiva; vrši prijem arhivskih knjiga i evidentira potrebne podatke iz istih, te vrši druge poslove iz nadležnosti sektora.

Kroz rad navedenih sektora, a u skladu sa raspoloživim ljudskim i materijalnim kapacitetima, te rad u gotovo nemogućim uvjetima, Arhiv Federacije Bosne i Hercegovine u periodu od izbijanja pandemije do danas nije zaostajao u aktivnostima koje su planirane godišnjim programima i planovima rada. Prilagođavajući se trenutnim uvjetima u Arhivu internim preraspodjelama zadataka i obaveza, dešavalo se da svi uposlenici obavljaju gotovo sve poslove koji su u skladu sa njihovim kompetencijama. U nastavku ćemo navesti neke od najznačajnijih aktivnosti koje je Arhiv Federacije Bosne i Hercegovine izvršio u toku trajanja pandemije.

Vodič Arhiva Federacije Bosne i Hercegovine

Arhiv Federacije Bosne i Hercegovine sadržajem onoga što čuva, predstavlja značajan institucionalni, upravni i kulturno-društveni stub entiteta i države. Fondovi i zbirke koje posjeduje, naročito one koje se odnose na zakonodavnu i izvršnu vlast u Federaciji Bosne i Hercegovine (Parlament Federacije Bosne i Hercegovine, Vlada Federacije Bosne i Hercegovine, Kabinet Predsjednika Federacije Bosne i Hercegovine, Kabinet Potpredsjednika Bosne i Hercegovine, zbirku Branko Mikulić), kao i druge fondove nastale radom federalnih institucija, nevladinih organizacija i privrednih društava, doprinose da Arhiv Federacije Bosne i Hercegovine postane nezaobilazna ustanova u multidisciplinarnim istraživanjima i proučavanjima historijskih, političkih, društveno-ekonomskih, humanitarnih i kulturnih prilika pred kraj 20. i početkom 21. stoljeća.

³ Admir Hadrović, *Vodič Arhiva Federacije*, Sarajevo 2021.

Širenjem informacija o djelatnosti Arhiva Federacije Bosne i Hercegovine, kao i o arhivskoj građi koju posjeduje, ostvaruje se osnovni zadatak. S obzirom na količinu arhivske građe koju posjedujemo, a u posljednje vrijeme i sve veću zainteresiranost korisnika za našom građom, odlučili smo se da vrijeme pandemije iskoristimo za izradu vodiča, koji će u znatnoj mjeri olakšati korištenje građe kako uposlenicima Arhiva Federacije Bosne i Hercegovine, tako i našim korisnicima arhivske građe.

Prilog 1. Sa promocije publikacije „Vodič Arhiva Federacije“, autora Admira Hadrovića, direktora Arhiva Federacije Bosne i Hercegovine.

Knjiga „Vodič Arhiva Federacije“, autora Admira Hadrovića, direktora Arhiva Federacije Bosne i Hercegovine je štampana početkom 2021. godine, a promocija je održana 9. juna u povodu obilježavanja Međunarodnog dana arhiva i dana Arhiva Federacije Bosne i Hercegovine u prostorijama Bošnjačkog instituta-Fondacije Adil Zulfikarpašić, uz poštivanje svih važećih epidemioloških mjera. Vodič Arhiva Federacije Bosne i Hercegovine je stručna publikacija koja sadrži podatke o cjelokupnoj arhivskoj građi koju Arhiv Federacije Bosne i Hercegovine posjeduje, stručno sređuje i obrađuje te daje na korištenje u razne svrhe. Vodič je idealna prilika da se Arhiv Federacije Bosne i Hercegovine, kako užoj stručnoj tako i široj javnosti, predstavi na najbolji mogući način – pregledom cjelokupne arhivske građe i knjižnog fonda.

Arhivistička i tehnička obrada fondova i izrada informativnih sredstava

U toku pandemije akcenat je dat na arhivističku i tehničku obradu fondova, te izradi inventara urađenih fondova koji su iziskivali intelektualne napore u mirnom okruženju, tako da su urađeni sumarno-analički inventari za 5 fondova.

- Fond „Zavod za platni promet Federacije Bosne i Hercegovine“ sa 180 registraturnih jedinica (cca 22 d/m) je nastao u radu ustanove koja je obavljala platni promet, odnosno sva plaćanja između pravnih i fizičkih osoba u Federaciji Bosne i Hercegovine u periodu 1995-2001. godine.
- Fond Fabrika rublja „OLA“ doo Olovo u stečaju, sa 13 registraturnih jedinica – paketa (cca 6 d/m) nastala je u radu fabrike rublja ŠIK dd Sarajevo - ispostava Olovo u periodu 1967-2005. godine, sastoji se većinom od dosijea uposlenika.

Prilog 2. Inventari Arhiva Federacije izrađeni u toku pandemije.

- Fond Novinsko-izdavačko društvo „Zajednica“ doo, sa 48 registraturnih jedinica (cca 5 d/m) iz perioda 1983-2015. godine.
- Fond „Agencija za obnovu stambenog fonda FBiH – PIU HOUSING“ sa 1265 registraturnih jedinica (cca 126 d/m) iz perioda 1996-2002. godine i predstavlja važan izvor podataka koji se odnose na obnovu infrastrukture i stambenog fonda u postratnom periodu na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine i obiluje izuzetno značajnom foto dokumentacijom.

- Fond „Federalno ministarstvo rada i socijalne politike - PIU SESER“, jedan je od obimnijih fondova sa 1.049 registraturnih jedinica (cca 105 d/m). PIU SESER je jedinica za implementaciju projekata socio-ekonomske podrške, obuke i prezapošljavanja koja je inicirala i podržavala razvojno-istraživačke projekte u oblasti socijalne, ekonomske i politike zapošljavanja i djelovala je u okviru Federalnog ministarstva rada i socijalne politike u periodu 2000-2010. godine⁴.

Izložba Arhiva Federacije Bosne i Hercegovine

Arhiv Federacije Bosne i Hercegovine je u vrijeme pandemije prouzrokovane pojavom koronavirusa COVID-19, poštujući mjere i preporuke nadležnih institucija, vršio obilježavanje najznačajnijih datuma u našoj bogatoj historiji. Tako je 29. augusta 2020. godine u saradnji sa JU Muzej Tešanj, a povodom obilježavanja 831. godišnjice od izdavanja Povelje Kulina bana, u Eminagića konaku, jednom od najstarijih i najljepših objekata gradske stambene arhitekture u Tešnju, priređena izložba pod nazivom „Bosna u vrijeme Kulina bana“.

Prilog 3. Izložba Arhiva Federacije „Bosna u vrijeme Kulina bana“ u Tešnju.

⁴ U vrijeme pandemije u Arhivu Federacije urađeni su sljedeći inventari: Admir Hadrović, Sađida Balta, *Zavod za platni promet Federacije Bosne i Hercegovine*, Sarajevo 2021; Admir Hadrović, Sabina Maksić, *Fabrika rublja „OLA“ doo Olovo u stečaju*, Sarajevo 2021; Sabina Maksić, Sađida Balta, *Novinsko-izdavačko društvo „Zajednica“ doo*, Sarajevo 2021; Sađida Balta, *Agencija za obnovu stambenog fonda Federacije Bosne i Hercegovine – PIU HOUSING*, Sarajevo 2021; Sađida Balta, *Federalno ministarstvo rada i socijalne politike - PIU SESER*, Sarajevo 2021.

Rad s registraturama

Ako uporedimo rezultate rada Arhiva Federacije Bosne i Hercegovine u godini prije pandemije kada je u pitanju Vanjska služba, uz sve napore, dobru organizaciju, preraspodjelu poslova u skladu sa trenutnom epidemiološkom situacijom, može se reći da smo ispunili očekivanja.

S obzirom da je u pomenutom periodu donesen Pravilnik o kancelarijskom poslovanju u Federaciji Bosne i Hercegovini⁵, gotovo sve registrature pod stručnom nadležnošću Arhiva Federacije su primjenjujući svoje poslovanje istom, krenule sa postupkom donošenja Listi kategorija registraturne građe sa rokovima čuvanja za čiju primjenu je potrebna saglasnost Arhiva Federacije Bosne i Hercegovine. U toku 2020/21. godine izdato je 147 saglasnosti na primjenu Liste kategorija registraturne građe sa rokovima čuvanja, što je u višestrukoj mjeri prevazišlo planirana očekivanja.

Pandemija je utjecala „pozitivno“ i na rad registratura pod stručnom nadležnošću Arhiva Federacije Bosne i Hercegovine, što se ogleda u činjenici da je znatan dio registratura iz razloga adekvatne preraspodjele poslova i rasterećivanja kancelarijskog prostora formirao komisije, koje su unutar svojih institucija krenule sa postupkom odabiranja i izlučivanja bezvrijedne registraturne građe. U periodu od početka pandemije do danas Arhiv Federacije Bosne i Hercegovine je zaprimio 412 zahtjeva za uništenje bezvrijedne registraturne građe. Redovno su praćeni pristigli zahtjevi za uništenje bezvrijedne registraturne građe, te su u kontinuitetu ti poslovi obavljani u zakonskom roku. Formirana su dva tima po dva uposlenika, kako bi dok je jedan tim na terenu, drugi obavljao redovne poslove u kancelariji, čime smo smanjili broj prisutnih lica po ionako malom broju i skućenom kancelarijskom prostoru. Prioritet su bile registrature koje su se u datom momentu nalazile na manje ugroženom području. Sve pripreme, organizacija poslova, kontakti od strane predstavnika Arhiva Federacije Bosne i Hercegovine vršeni su iz administrativnih prostorija telefonskim i elektronskim putem.

Preuzimanje fondova je teklo planiranom dinamikom. Arhiv Federacije Bosne i Hercegovine je izvršio preuzimanje dva arhivska fonda. Od strane Federalne novinske agencije je preuzeta arhivska građa nastala radom BH PRESS-a (1992-2006) u količini od 122 arhivske kutije i 1 knjige djelovodnog protokola, a sastoji se od dokumentacije koja se odnosi na vijesti BH PRESS-a iz pomenutog perioda. Također je preuzeta arhivska građa od strane Federalnog pravobranilaštva koja je nastala radom Vojnog pravobranilaštva Armije Republike Bosne i Hercegovine i Sektora za pravobranilaštvo Federalnog ministarstva odbrane u periodu 1994-2005. godine u količini od 288 arhivskih kutija.

⁵ *Pravilnik o kancelarijskom poslovanju u Federaciji Bosne i Hercegovine*, “Službene novine Federacije BiH”, br. 19/2019, koji je stupio na snagu 1.1.2020.

U toku rada znatan dio registratura se obraćao Arhivu Federacije Bosne i Hercegovine sa upitima koji se odnose na davanja pojašnjenja, instrukcija i uputstava u vezi obavljanja njihovih svakodnevnih poslova iz domena arhivskog poslovanja, na što je Arhiv Federacije Bosne i Hercegovine adekvatno odgovorio u skladu sa svojim mogućnostima i prilikama koje su u datom trenutku bile na snazi.

Međunarodna arhivska savjetovanja

Predstavnici Arhiva Federacije su u onoj mjeri, koliko su to epidemiološke prilike dozvoljavale prisustvovali na dva veoma interesantna međunarodna arhivistička savjetovanja. U oktobru 2020. godine je u organizaciji Arhivističkog društva Srbije održano savjetovanje pod nazivom „Kultura sećanja i zaborava-arhivi čuvari pamćenja“ u Nišu. Krajem juna 2021. godine je u Novom Sadu u organizaciji Društva arhivskih radnika Vojvodine održano dvodnevno Međunarodno arhivističko savjetovanje pod nazivom „Standardizacija u arhivima“ i „Upravljanje podacima u arhivskom okruženju“ na kojem su učešća uzeli predstavnici arhivskih ustanova sa područja Srbije, Hrvatske, Slovenije, Makedonije i Bosne i Hercegovine.

Saradnja sa arhivskim, kulturnim i drugim srodnim ustanovama

Saradnja sa arhivskim ustanovama u zemlji je u toku pandemije bila na zavidnom nivou. U posjeti Arhivu Federacije Bosne i Hercegovine su uz poštivanje epidemioloških mjera krajem 2020. godine boravili rukovodioci Arhiva Bosne i Hercegovine i direktor Arhiva Bosansko-podrinjskog kantona, dok je direktor Arhiva Federacije Bosne i Hercegovine boravio u radnim posjetama u Arhivu Republike Srpske, Arhivu Brčko distrikta, Arhivu Tuzlanskog kantona, Historijskom arhivu Sarajevo, Arhivu Srednjobosanskog kantona, Arhivu Hercegovačko-neretvanskog kantona i Arhivu Unsko-sanskog kantona. Teme razgovora su bile izrada zajedničkih projekata na digitalizaciji arhivske građe, razmjeni znanja i iskustava, te o aktuelnim pitanjima i problematici očuvanja arhivske građe.

Arhiv Federacije Bosne i Hercegovine je u toku pandemije aktivno učestvovao u radu Arhivističkog udruženja Bosne i Hercegovine i Arhivističkog udruženja u Federaciji Bosne i Hercegovine. Sa drugim srodnim ustanovama (muzejima, bibliotekama, institutima), Arhiv Federacije Bosne i Hercegovine je održavao saradnju u toku provođenja svih redovnih aktivnosti.

Rad sa strankama

U arhivskim ustanovama je iz dana u dan sve veća potražnja za podacima koji se mogu pronaći u arhivskoj građi. U Arhiv Federacije Bosne i Hercegovine su svakodnevno dolazili studenti, istraživači i drugi korisnici iz zemlje i inozemstva koji našu arhivsku građu koriste u naučno-istraživačke, dokazne, kulturno-obrazovne i publicističke svrhe. Pandemija prouzrokovana pojavom koronavirusa Covid-19 uticala je na rad Arhiva Federacije Bosne i Hercegovine u smislu smanjenog obima rada sa strankama i istraživačima, prvenstveno zbog manjeg broja podnešenih zahtjeva, ali i zbog odsustva određenog broja uposlenika koji rade na tim poslovima.

Bez obzira na okolnosti u kojima smo se nalazili u datom trenutku, obaveza Arhiva Federacije Bosne i Hercegovine je da svim korisnicima pod istim uslovima omogući korištenje podataka sadržanih u građi koju čuva. O potrebi korisnika za arhivskom građom govori i podatak da je u toku 2020. godine broj korisnika u Arhivu Federacije Bosne i Hercegovine iznosio 93, dok u prvih šest mjeseci 2021. godine taj broj iznosi 51 korisnik, što je u znatno manjoj mjeri nego što je to bio slučaj prethodnih godina.

Zaključak

Iako svjesni svih rizika i prijetnji koje su se nadvile nad čovječanstvom XXI stoljeća, uz dobru organizaciju, iskoristivši objektivne i subjektivne prilike, poštujući preporuke struke, naredbe i instrukcije većih nivoa, Arhiv Federacije Bosne i Hercegovine je opravdao svoj rad. U Arhivu Federacije Bosne i Hercegovine rade zaposlenici koji na svoj skroman način, svojstven uposlenicima iz oblasti nauke i kulture, daju nemjerljiv doprinos u očuvanju kulturnog i historijskog naslijeđa naše države. Vrijeme pandemije Arhivu Federacije Bosne i Hercegovine je na jedan način pogodovalo da u miru i tišini bez velike pompe uradi većinu planiranih aktivnosti. Važno je istaći da je naš kolektiv iz svih dosadašnjih valova izašao bez ljudskih gubitaka i posljedica, te da su u konačnici svi uposlenici dali svoj doprinos u ostvarivanju zavidnih rezultata.

Situacija u kojoj se svijet našao, jasno ukazuje da je digitalna transformacija prioritet, da konvencionalni obrasci trebaju biti prošlost te da će se iz iskustva pandemije izroditi i nešto pozitivno. Korištenje novih digitalnih alata, novih kanala komunikacije i saradnje, ubrzanje digitalizacije je neminovno, tako da online komunikacija i u arhivskoj djelatnosti nudi mogućnosti da prevaziđemo i prostorne i vremenske prepreke.

Nadamo se da je ovaj teški period izazavan pojavom koronavirusa COVID-19 iza nas, te da ćemo u narednom periodu uz adekvatan stručni kadar i odgovarajuću arhivsku opremu, nastaviti rad u punom kapacitetu i ostvariti još značajnije rezultate.

Summary

Although we are aware of all the risks and threats that leaned over the humanity of the 21st century, with good organization, taking advantage of objective and subjective opportunities, respecting the recommendations of the profession, orders, and instructions of higher levels, the Archives of the Federation of Bosnia and Herzegovina justified its work. The employees of the Archives of the Federation, in their modest way, that is characteristic of employees in the field of science and culture, make an immeasurable contribution to the preservation of the cultural and the historical heritage of our country. The time of the pandemic in one way favored the Archives of the Federation to do most of the planned activities in peace and quiet without much pomp. It is important to point out that our team has come out of all previous waves without human losses and consequences, and that in the end, all employees gave their contribution to achieving enviable results.

The situation in which the world finds itself clearly indicates that digital transformation is a priority, that conventional patterns should be a thing of the past, and that something positive will emerge from the experience of the pandemic. The use of the new digital tools, the new channels of communication and cooperation, the acceleration of digitalization is inevitable, so that online, and in the archival business offers opportunities to overcome both spatial and temporal obstacles.

We hope that this difficult period, caused by the appearance of the coronavirus COVID-19 is behind us, and that in the upcoming period, with adequate professional staff and appropriate archival equipment, we will continue to work at full capacity and achieve even more significant results.